

SISÄMINISTERIÖ

01. 04. 2014

INRIKESMINISTERIET

Sisäasiainministeriölle

Pyydettyinä lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain muuttamisesta (SM072:00/2011) Väestöliitto ry lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Mielestämme Eurooppaa tulee kehittää entistä perhe- ja lapsiystävällisemmäksi, jotta jokaisella halukkaalla on mahdollisuus perustaa perhe ja elää arvokasta elämää.

Pidämme tärkeänä, että lapsen säilöönottoa koskevaa lainsäädäntöä täsmennetään ja vaihtoehtoisten turvaamistoimien ensisijaisuutta korostetaan. Lainsäädäntöä kehitettäessä ensisijaisena lähtökohtana tulee olla lapsen edun ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien sekä perheiden hyvinvoinnin huomioiminen. Lasten ja lapsiperheiden säilöönottoa tulee välttää viimeiseen asti. Näille ryhmille tulee kehittää säilöönoton vaihtoehtoja, joissa otetaan huomioon heidän haavoittuva asemansa. Ilman huoltajaa maassa olevien turvapaikanhakijalasten säilöönotto tulee kieltää kokonaan myös silloin, kun heille on annettu täytäntöönpanokelpoinen kielteinen päätös.

Väestöliiton mielestä lasten ja lapsiperheiden säilöönnotto ei lähtökohtaisesti ole kestävä lapsen edun mukainen ratkaisu. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi ratkaisussa *Popov v. Ranska* maasta poistamista odottavan lapsiperheen 2 viikkoa kestäneen säilöönnoton säilöönottoyksikössä olevan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 ja 8 artikloiden vastaista.

Lapsen säilöönnottoa koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä on otettava huomioon vastaanottodirektiivin lisäksi myös UNHCR:n turvapaikanhakijoiden säilöönnottoa koskevat ohjeistukset (UNHCR revised guidelines on applicable criteria and standards relating to the detention of asylum seekers), YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, YK:n kidutuksen vastainen sopimus sekä kyseisiä sopimuksia valvovien komiteoiden Suomea koskevat päätelmät. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen tulee olla merkittävässä roolissa lainsäädäntöä kehitettäessä.

Lainsäädäntöä suunnitellessa tulee lisäksi ottaa huomioon tutkimustieto siitä, että jo kansainvälistä suojelua koskeva oleskelulupaprosessi sekä säilöönnotto itsessään ovat perheitä ja lapsia psyykkisesti kuormittavia tekijöitä. Lakiesityksessä todetaan, että joissakin tapauksissa ongelmat ovat kärjistyneet yksinhuoltajaperheissä, kun lapsen huoltaja ei ole kyennyt pitämään huolta lapsestaan säilöönottoyksikössä. Säilöönottokeskusten tulee tehdä tiivistä yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa ja säilöön otettujen lasten oikeudet lastensuojelulain mukaisesti palveluihin on turvattava.

Turvapaikanhakijoiden ja säilöön otettujen terveyteen ja toimintakykyyn liittyvät riskitekijät ja niiden tunnistaminen kulttuurienvälisissä kommunikaatiotilanteissa ovat aihealueita, joiden hallinta on välttämätöntä ammattimaisessa työskentelyssä näihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden kanssa. Siksi viranomaisten ammatillista osaamista näitä ryhmiä koskevissa psykososiaalisissa kysymyksissä tulee ylläpitää säännöllisellä koulutuksella. Tämä ei koske vain vastaanottokeskusten ja säilöönottoyksiköiden henkilökuntaa ja käännätyispäätöksiä toimeenpanevaa ulkomaalaispoliisia, vaan myös esimerkiksi sosiaalipäivystystä, joka voi joutua antamaan lain edellyttämän lausunnon lapsen edun toteutumisesta säilöönnottilanteessa. On hyvä, että Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteyteen avattavan säilöönottoyksikön suunnittelussa on erityisesti huomioitu lasten, perheiden sekä muiden haavoittuvien ryhmien tarpeet. Näiden ryhmien tarpeet tulee kuitenkin ottaa huomioon kaikkialla, missä ihmisiä otetaan säilöön.

Esityksellä on tarkoitus parantaa sosiaaliviranomaisten mahdollisuuksia antaa lapsen säilöönnoton yhteydessä perusteltu lausunto säilöönnotosta. Väestöliitto katsoo, että lakiesitysluonnos ei takaa riittävällä tavalla sosiaaliviranomaisen mahdollisuutta arvioida lapsen etua siten, että sosiaaliviranomaisen lausunnolla olisi konkreettinen merkitys säilöönnottopäätöstä tehtäessä. Sosiaaliviranomaiselle tulee turvata todellinen mahdollisuus tavata lapsi ja hänen perheensä kasvotusten. Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava erityisesti perheen yhdistämisen mahdollisuus, alaikäisen hyvinvointi ja

sosiaalinen kehitys, ottaen erityisesti huomioon hänen taustansa, sekä alaikäisen näkemykset hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lakiin tulisi kirjata, ettei lasta saa ottaa säilöön mikäli sosiaaliviranomainen on todennut säilöönoton lapsen edun vastaiseksi. Vastaanottodirektiivin 23 artiklan 2 kohta tulee kirjata lain tasoisesti.

Väestöliitto pitää tervetulleina muutoksia, joilla halutaan huomioida nykyistä selvemmin lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten erityistarpeet. Kannatamme vastaanottodirektiivistä lähtöisin olevaa ja lakiin kirjattavaa velvoitetta siitä, että lapselle on taattava mahdollisuus ikäänsä sopivaan vapaa-ajan toimintaan leikki- ja virkistystoiminta mukaan lukien. Myös lasten edellytykset koulunkäyntiin säilöönoton aikana tulee turvata.

Mielestämme on tärkeää, että laki turvaa säilöön otettujen oikeuden terveyden- ja sairaanhoitoon. Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa mahdollisesti aloitettua hoitoa tulee voida jatkaa säilöönotosta huolimatta. Suomi on YK:n kidutuksen vastaisen sopimuksen 14 artiklan sekä EU:n vastaanottodirektiivin 25 artiklan nojalla velvollinen järjestämään kidutuksen uhrien hoito.

Erityisesti maasta poistaminen on psykososiaalisesti ihmistä kuormittava tekijä. Kansainväliset ja eurooppalaiset ihmisoikeuselimet ovat suosituksissaan korostaneet terveystarkastuksen merkitystä ennen palautuksen täytäntöönpanoa sekä keskeytyneen palautusyrityksen jälkeen. Maahan tulisi mielestämme rakentaa järjestelmä, jolla pyritään ehkäisemään maasta poistettavien ihmisten terveysongelmia, mukaan lukien mielenterveysongelmat.

Helsingissä 28.3.2014

VÄESTÖLIITTO RY

Maria Kaisa Aula
puheenjohtaja

Helena Hiila-O'Brien
toimitusjohtaja